

Monumentnummer*: 506244

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Status rijksmonument
Inschrijving register* 14 januari 1997
Kadaster deel/nr 82734/41

Woonplaats* Gemeente* Provincie*
Franeker Waadhoeke Fryslân

Locatiennaam Locatieomschrijving
Franeker

Kadastrale gemeente* Sectie* Kadastraal object* Appartement aanduiding Grondperceel
Franeker A 4323

Omschrijving**

Inleiding

Het voormalige R.C. VERENIGINGSGEBOUW aan het Martiniplantsoen te Franeker is in 1909 ontworpen door architect Nicolaas J. Adema (1860-1946) in Jugendstil, in opdracht van de St. Antonius Vereeniging. De eerste steen is gelegd door J.H.A. Hendriksen, 28 X 09. Het naar het noorden gerichte blokvormige gebouw ligt aan de zuidzijde van het plantsoen. De laagbouw tegen de westelijke zijgevel en achtergevel is een invulling van recente datum van een open terrein en komt niet in aanmerking voor de bescherming van rijkswege.

Omschrijving

Het Vereenigingsgebouw heeft een L-vormige plattegrond en is twee bouwlagen hoog. Het samengestelde dak met hoge schoorsteen bestaat uit een plat dak, een koepeldak met piron boven het torengedeelte en een zadeldak boven de asymmetrisch geplaatste risalerende partij. Het bouwwerk is in gele bakstenen opgetrokken. De plint is in bruine bakstenen gemetseld. Ter hoogte van de bovenlichten zijn op beide bouwlagen banden van rode en witte bakstenen aangebracht, met een ruitmotief in het midden. De asymmetrie van de voorgevel wordt benadrukt door de risalerende ingangspartij met topgevel. Aan de oostzijde wordt het bouwblok afgesloten door een torenvormig hoekrisaliet. De geveldelen - toren, ingangspartij en westelijke en oostelijke traveeën - worden

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

gemarkeerd door drie bakstenen pironen, waarvan de westelijke met zadeldak. Tussen de overige twee gemetselde pironen met verticale spiegelvlakken bevindt zich een schuin geplaatste luifel op rechte korbelen. Het risalerende deel met zadeldak wordt door drie bakstenen pironen bekroond. In de eerste bouwlaag zitten van west naar oost: een driedelig venster met segmentbogig bovenlicht en getoogde strek en de (niet originele) voordeur met houten lijst in de vorm van een hoefijzerboog, waarboven een in rode bakstenen uitgevoerde afsluiting met het jaartal A 1909 O, een H-venster met segmentbogig bovenlicht, een driedelig venster met segmentbogig bovenlicht en een H-venster in het torengedeelte. In de bovenlichten is glas-in-lood geplaatst, de onderdorpels zijn van geglazuurde, afgeronde rode en witte stenen. De eerste bouwlaag wordt door een geprofileerde en gemetselde cordonlijst in rode bakstenen van de tweede gescheiden. Hier bevinden zich van oost naar west enkelruits- en driedelige vensters met meerruits bovenlichten. Ten westen van het risalerende deel bevindt zich een driedelig venster met balkondeur en meerruits bovenlichten. De onderdorpels rusten op de cordonlijst; de vensters worden omsloten door gemetselde hoeklijsten in rode bakstenen. In de top van het risalerende deel twee enkelruitsvensters met halfrond bovenlicht op een achtergrond van rode bakstenen. Tussen de vensters, in een nis met gemetselde omlijsting en op een sokkel, staat het beeld van St. Antonius met kind. De top wordt bekroond door drie pironen met erop twee adelaars en in het midden een leeuw met wapen. De geveldelen aan weerszijden hiervan worden afgesloten door een opgaande, in een golflijn getoogde lijst. Het gemetselde veld is in rode bakstenen uitgevoerd en wordt door de naam van het pand en gemetselde festoenen versierd. In het oostelijk deel is "R.C. VEREENIGINGS" aangebracht, in het westelijke deel "GEBOUW". De oostelijke zijgevel is twee bouwlagen hoog en wordt versierd door gemetselde banden in rode bakstenen. De gevel is opgebouwd uit acht spaarvelden met lisenen en muizetandlijsten als afsluiting. In de eerste zes spaarvelden vanaf de voorgevel zitten rechthoekige, driedelige vensters met getoogde strekken en lege trommelvelden. De aanbouw onder de eerste twee vensters en de twee deuren onder het derde en het vijfde venster zijn van latere datum. Boven zijn kleine, licht gebogen vensters geplaatst. In de laatste twee spaarvelden zijn twee grote vensters met getoogde strekken hoog onder de daklijst aangebracht. De achtergevel wordt door vier banden in rode bakstenen versierd. In het midden en boven in de gevel zitten twee rechthoekige vensters met getoogde strekken en houten luiken. Aan de westzijde is later een aanbouw in bruin/rode bakstenen toegevoegd. De westelijke zijgevel is aan de noordzijde door plantengroei nauwelijks zichtbaar. Het hogere deel wordt door dubbele banden van rode bakstenen versierd en bevat een zij-ingang en een nieuw venster. Het INTERIEUR is qua indeling redelijk oorspronkelijk. Wat betreft de inrichting is alleen de vestibule nog origineel. Aldaar een betegelde vloer en lambrizing met florale motieven. De lichtblauwe betegeling wordt afgesloten door een brede betegelde band van margrietten op een lichtgroene achtergrond. De trap naar de tweede bouwlaag is voorzien van rijk houtsnijwerk. Origineel is ook de houten dubbele deur (naar de kleine zalen) met panelen en Jugendstil motieven en de houten dubbele deur met licht getoogd glas in het bovendeel, tegenover de ingang. De kleine zalen en de grote zaal zijn in de jaren 1960-70 opnieuw ingericht. Het podium achter in de grote zaal is origineel, alsmede de ruimtes links en rechts ervan die als kleedkamer en kelder werden gebruikt. De ruimtes ten oosten van de vestibule zijn niet meer origineel. De indeling van de tweede bouwlaag is oorspronkelijk.

Waardering

Het R.C. Vereenigingsgebouw aan het Martiniplantsoen te Franeker is van cultuurhistorisch en architectuurhistorisch belang:

- als bijzondere uitdrukking van een sociale en geestelijke ontwikkeling;
- voor de geschiedenis van de architectuur;
- voor het oeuvre van de architect;

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

- vanwege de esthetische kwaliteiten van het ontwerp;
- vanwege het bijzondere materiaalgebruik en de ornamentiek;
- vanwege de samenhang tussen exterieur en interieuronderdelen;
- voor het aanzien van de stedelijke omgeving;
- vanwege de architectonische gaafheid van het exterieur;
- vanwege de architectonische gaafheid van enkele interieuronderdelen;
- in relatie tot de structurele en visuele gaafheid van de stedelijke omgeving.

Hoofdcategorie

Sport, recreatie, vereniging en horeca

Subcategorie

Vergadering en vereniging

Functie